

נא לשמור על קדושת העלון
אין לקרוא בשעת התפילה.
מומלץ לקרוא בשולחן שבת!

לע"נ מורנו ורבנו הגאון ר' עובדיה יוסף בן ג'ורג'יה

בס"ד גיליון: 1171

הדלקת הנר: 19:15 צאת השבת: 20:17 רבינו תם: 20:58 (לפי אפיק ת"א),
הפטרת השבוע: חזון ישעיהו (ישעיה א), שבת חזון.

אוצרות הפרשה

פרשת "דברים"

"איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם" [א, יב].

פרש רש"י: "ומשאכם – מלמד שהיו אפיקורסין".

מדוע העובדה שהיו אפיקורסין גורמת להם להיות "משא" כבד? העניין הוא כזה: מי שמאמין – אין לו בעיות, כל דבר קל עבורו. אם הלך לקנות לחם וחלב ומצא את החנות סגורה, הוא אומר: "לא נורא, גם זו לטובה". הנהג של האוטובוס ברח לו, ולא עצר בתחנה. עכשיו הוא צריך לחכות עוד חצי שעה לאוטובוס הבא. מה הוא אומר? – "כל עכבה לטובה".

קרתה לו איזושהי תקלה? הוא לא מתעצבן. אלא אומר בנחת: "הכול משמים".

לאדם המאמין קל בלב, ליבו לא עמוס כעס, תיסכול וקינאה. הוא לוקח הכול בקלות, אומר תהלים, שר שירות ותשבחות, וממשיך הלאה בשמחה. מי שלא מאמין – קשה לו מאוד. ליבו מלא כעס וטינה, וגם דאגות. "למה המשכורת לא נכנסה בזמן?! אוף, איזה פקק נורא!". הוא מתחיל להתעצבן, לקלל ולגדף.

תשאלו את כל הקרדיולוגים, איך כל זה משפיע על ליבו של האדם...

קרדיולוג מומחה מבית חולים "הדסה עין כרם" אומר; שלכל מחלות הלב יש רק שלוש סיבות.

סיבה ראשונה – אוכל לא בריא. אנשים מכניסים לגוף שלהם הרבה מאוד שומנים, וגם מזון תעשייתי בלי ויטמינים ועם המון סוכרים ועוד חומרים מזיקים.

סיבה שניה – חוסר תנועה. אנשים נוסעים ברכב, לא טורחים כלל ללכת ברגל. אתה יכול לעבור שלושה רחובות ברגל, בזמן שהחבר שלך יושב בפקק, תקוע בדיוק באותו מצב שבו עזבת אותו לפני עשרים דקות... צריך לצעוד, לנוע, להפעיל את הגוף.

והסיבה השלישית – דאגות ועצבים, שהם ממש ממיתים את האדם.

אותו קרדיולוג סיפר, שחוקרים ערכו סקר וגילו, שבקרב אנשים מאמינים, שומרי תורה ומצוות, האחוזים של בעיות לב קטנים בהרבה מאשר אצל אנשים חסרי אמונה. ולמה? כי אפיקורסים זה "משאכם". קשה מאוד להיות כאפיקורסים, רחמנא ליצלן... אשרי מי שמאמין בבורא עולם, "והבוטח בה' חסד יסובבנו" (דורש ציון).

"הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים לשיבטכם ואשימם בראשיכם" [א, יג].

משה רבנו מינה שרי עשרות, שרי מאות ושרי אלפים, כדי לדון את עם ישראל ולהורות להם את הדרך אשר ילכו בה, ואת המעשה אשר יעשו. ממנוי זה למדנו את כל ההלכות הנוגעות למינוי חברי הסנהדרין.

בין התכונות הנדרשות לדיין, מדגיש משה רבינו שעליו להיות גם נבון.

יש להבין, מה המיוחד בבינה? וכי לא די שיהיה חכם? האם לא מספיק אדם שנבחן על הש"ס – תלמוד בבלי וירושלמי, על הרמב"ם ועל ארבעת חלקי השולחן ערוך ויהפוך? מה מוסיפה לו התכונה הזו?

תשובה לשאלה זו עונה התנא רבי עקיבא, ב"אותיות דרבי עקיבא", וזה לשונו:

"אלמלא בינה, אין העולם מתקיים אפילו שעה אחת, שנאמר: 'הבו לכם אנשים חכמים ונבונים'. באותה שעה אמר הקב"ה לישראל: בני, הבו לכם בעלי בינה להיות ראשים עליכם. מיד הלך משה והיה מנסה למצוא בכל משכנותם של ישראל בעלי בינה ולא מצא, שנאמר: 'אקח את ראשי שיבטכם אנשים חכמים וידועים' ולא מצא 'נבונים'. מכאן אתה למד, גדולה בינה לפני הקב"ה יותר מן התורה, שאפילו אדם קורא תורה נביאים כתובים וכל סדרי בראשית, ואין בו בינה, אין תורתו שווה כלום".

רבי עקיבא אומר בדברים הללו, שגם אדם חכם הלומד הרבה, אם אינו נבון, דהיינו: אינו יודע כיצד להתנהג ואין בו דרך ארץ, כל תורתו אינה שווה מאומה!

מכאן לומד הרמב"ם את שבעת התנאים הנדרשים לצורך מינוי דיין בבתי הדין, כפי שהוא מונה אותם בהלכות סנהדרין:

"חכמה" – יודע הכול, בכל מקצעות התורה וששאלים אותו הוא עונה.

"ענוה" – לא מחזיק מעצמו, נכנע לכולם.

"יראה" – ירא שמים וירא חטא.

"ושנאת ממון" – ששונא ממון עצמו, וקל וחומר ממון אחרים, כפי שאומר המכילתא על "שונאי בצע".

"ואהבת האמת" – לא רק שידון דין אמת, כי אם יחקור, יחפש ויאהב את האמת.

"ואהבת הבריות להן" – שמקדש את ה' בהליכותיו ולכן כולם אוהבים ומהללים אותו.

"בעלי שם טוב" – בכל מקום שיוזכר שם, יאמרו: הלואי יהיה לי בן אחד חלקי אלף ממנו.

ממשיך הרמב"ם ואומר: "וכל אלו הדברים מפורשים הן בתורה....".

פסק דין, מאוד מפתיע ובלתי צפוי, ניתן בזכות חוכמתו ובינתו של ה"אבן עזרא". וכך היה המעשה:

יום אחד יצאו שני אנשים למסע ארוך, ולאחר זמן מה חנו ביער כדי לסעוד את לבם ולנוח מעט. אחד מהם הביא אתו שתי ככרות לחם, והשני הביא שלוש ככרות לחם.

לרפואת יוסף בן תמר הי"ו, יוסף בן זולכיה הי"ו, אמיר בן דורית הי"ו, מרדכי בן שרה הי"ו, דניאל בן רותם הי"ו, מיכל אפרת בת דיאנה הי"ו, נדב חיים בן אירית הי"ו.

בעוד הם מתכוננים לארוחה המשותפת, בא לקראתם אדם אחד, שנקלע ליער ללא שום מזון ושתייה. ביקש האיש להצטרף לסעודתם והסכימו.

לאחר שסיימו לסעוד את לבם, קם האיש וביקש להיפרד מהם. "אני מודה לכם על שהייתם את נפשי, אך דעו שאין אני אדם עני אלא סוחר עשיר אנוכי, ועל כן אשאיר לכם עבור הלחם שנתתם לי חמשה דינרי זהב". חמשה דינרים של זהב הם סכום עצום, ובין שני בעלי הלחמים פרץ ויכוח בשאלה כיצד יחלקו ביניהם את הכסף: האדם שהביא את שתי הכיכרות טען שיש להתחלק בכסף באופן שווה, שניים וחצי דינרים לכל אחד. "לא יעלה על הדעת!" ענה כנגדו האדם שהביא את שלוש הכיכרות. "לי מגיעים שלושה דינרי זהב, ולך שניים, שכן אני הבאתי שלוש כיכרות ואתה הבאת רק שתיים, וחשבון פשוט הוא".

מאחר שלא הצליחו להגיע להסכמה ביניהם, הלכו לרבי אברהם איבן עזרא וצ"ל שיפסוק להם. אמר להם ה"אבן עזרא", "לא אתה צודק ולא אתה צודק, אלא מי שהביא שלוש כיכרות יקבל ארבעה דינרים, ומי שהביא שתי כיכרות יקבל דינר אחד". תמחו שניהם ושאלוהו: "רבנו, איזה חשבון הוא זה?". אמר להם: "בואו ונחשב. אתה הבאת שלוש כיכרות ואתה הבאת שתיים, וביחד הן חמש. שלושה אנשים אכלו בסעודה, כל אחד מהם אכל שלוש מהכמות. חמש כיכרות חולקו בין שלושה אנשים. יוצא אפוא שיש חמשה עשר חלקים, וכל אחד מקבל שלוש מחמש עשרה, כלומר כל אחד מקבל חמישה חלקים. האדם שהביא שתי כיכרות – שיש בהן ששה שלישים – אכל מתוכם חמישה שלישים, ויוצא שהאורח אכל משלו רק שלוש אחד. האדם השני, שהביא שלוש כיכרות שהן תשעה שלישים, גם כן אכל חמישה חלקים, יוצא שנשארו מהכיכרות שלו ארבעה שלישים עבור האורח. "לכן", סיים ה"אבן עזרא", "החלוקה ההוגנת היא דינר זהב אחד לאדם שהביא שתי כיכרות, וארבעה דינרים לאדם שהביא שלוש כיכרות" (דורש ציון).

"ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו" [הפסרת השבוע].

השבת מפטירין ב"חזון ישעיהו". ידוע שעמדו להם לישראל מיליון ומאתיים אלף נביאים, אך לא נכתבו אלא נבואות שנצרכו לדורות. אף נבואה זו עברונו נכתבה, ועלינו למצוא בה את עצמינו. ולדאבונינו, לא קשה הדבר. "שמעו שמים והאזינו ארץ כי ה' דיבר. בנים גידלתי ורוממתי, והם פשעו בי". מה אמר להם הנביא, בשעתו? יש לכם מדינה, עצמאות, מלוכה. צבא, כלכלה, גדולה ורוממות – ואתם מפנים עורף למי שנתן לכם כל אלו!

והלאה: "ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו. וישראל לא ידע, עמי לא התבונן". ועל כך רומז הנביא: "ידע שור קונהו", כאותה פרה שידעה שאין לה לעשות מלאכה בשבת. "וחמור אבוס בעליו", כאותו חמור שידע שאין לאכול מאכל שלא הפרישו ממנו תרומות ומעשרות כדת – "וישראל לא ידע, עמי לא התבונן!" גרועים היינו מבעלי חיים, איבדנו את הרתיעה הטבעית מן החטא! וממשיך הנביא: "עזבו את ה', ניאצו את קדוש ישראל, נזורו אחר. על מה תוכו, עוד תוסיפו סרה. כל ראש לחול, וכל לבב דווי". אבוי למי שמאבד את החוש הטבעי לעשיית הטוב ולהינזרות מרע, גרוע הוא משור וחמור היודעים קונם ואבוס בעליהם. "וישראל לא ידע".

מילא. אבל מדוע: "עמי לא התבונן"?! הלא התבוננות במה שקורה, התבוננות במתרחש, תפקח את העיניים! הרי בסוף התוכחה הנוראה נאמר: "יורה אפי בו ביום ההוא, ועזבתים, והסתרת פני מהם, ומצאוהו רעות רבות וצרות – ואמר ביום ההוא: הלא על כי אין אלוך בקרבי מצאוני הרעות האלה!". וכאן, הרי רואים עין בעין כי כאשר עוזבים את ה' ומנאצים את קודשי ישראל, נלחמים בכל דבר קדוש ומכפישים בלא מעצורם, אזי: "נזורו אחר", נסוגים בכל השטחים, הביטחוני והמדיני והכלכלי. אזי השמים נעצרים והכינרת מצטמקת והחקלאות קורסת ודבר אינו מתנהל כשורה. "על מה תוכו, עוד תוסיפו סרה! כל ראש לחול וכל לבב דווי!" למה לכם לסבול, קחו את גורלכם בידכם והטיבו את מצבכם! "רחצו, היזכו, הסירו רוע מעלליכם מנגד עיני, חידלו הרע – אם תאבו ושמעתם, טוב הארץ תאכלו. ואם תמאנו ומריתם, חרב תאכלו", רחמנא ליצלן. הפטרה אקטואלית כל כך, עם אפשרות תיקון וגאולה: "ציון במשפט תפדה, ושביה בצדקה!" (מעין השבוע).

"כי תבואו לראות פני מי ביקש זאת מידכם רמוס חצרי" [הפסרת השבוע].

מעשה יהודי שנכנס לבית רב בית הכנסת, כדי להתעצף עמו בענין מסים. מיד בהכנסו אמר לו הרב: "שב בני, אני צריך לשוחח קצת, כדי לגולל דברים מעל לבי". מסקרו פלו, התנשב היהודי והמתין למוצא פי רבו. פתח הרב וספר: "בשעות הצהריים נשבת בבייתי ולמדתי, ולקפת פתאים נכנסו לסלון ביתי שני יהודים בלי לזכור על הדלת, ואפילו לא ברכוני לשלום... הם התנהגו ממש כאלו הם נמצאים בביתם, עד שאני התחלתי להרגיש כאורח...".

עד כאן היו הדברים נסבלים. אך בשלב מסים הם התנשבו לדי והתחילו לדבר ולשוחח בקול רם, מבלי להתבייש כלל, כאלו אני אורח... גם זה היה עדין נסבל איכשהו. אבל אז התקשר אחד מהם מהטלפון בביתי – אתה שומע – מהטלפון שלי! איני יודע אפילו עם מי דבר, אבל עלו באזני דבורים שגרמו לי צמרמרת עזה... האיש אמר: "אני נמצא קצת בבית פלוני, אתה בטח מכיר אותו, תלמיד חכם ושתקן, אך בניו הם כבר משהו אחר... האחד בקשי פותח ספר, והשני ממש בטלן ולא-נצלח... איני רוצה לפרט לפניה את כל מה שאמר, כי הדבר מעורר בי רגז ושאט-נפש... שני החצופים הללו נכנסו לביתי, התקשרו מול עיני מהטלפון שלי בלי לבקש את רשותי, עשו בבית כבוד שלי, ועוד העזו לדבר בפני כנגד בני אהובי!"

איש שיחו של הרב קם ממקומו והזדעק: "הרב יאמר לי רק מי הם היו, אני כבר אדע איך לטפל בשערורייה הזו... אקנס ידוע שבעקבות דמשיחא 'חצפה סגא', אבל חצפה כזו עברה כל גבול". הרב התעקש לנהוג באפיק ולא להגיב, אך היהודי הנסער המשיך להפציר בו, "לא יתכן לעבר על מעשה כזה לסדר היום, מטלת עלי חובה ללמד אותם לקח, לבל יהיו שוב לעשות כמעשיהם הנפשיים!"

וכאן עמד הרב ואמר ליהודי: "בני יקירי, איני רוצה שתעשה מחאות, אני מבקש ממך רק דבר אחד – אל תלך בדרכיהם... היהודי כמעט נפל מהקסא... "מה! אני?! - "זעק בבהלה - "הרב חושד בי שאני משחת עד כדי כך שאעשה דברים כאלו!" הרב הרגיע את האיש, וביאר את דבריו: "ראה נא אהובי, יש מקום שאם נוהגים בו כמו שנהגו האנשים הנ"ל, הדבר חמור פי כמה וכמה! מדבר בבית אלקינו, בית הכנסת! בני יקירי, פעמים רבות ראיתי את כבודו נכנס לבית הכנסת, לביתו של ה' יתברך, משוחח עם רעיו באמצע התפלה, וגם עונה לפעמים לצלצולי המכשיר הנ"ל, מפטפט בקול רם, ופעמים השיחה עוסקת בגנותו של אחד מבניו של הקב"ה... וכי אין זה חמור יותר ממעשיהם של השנים שהתפרצו ודברו בטלפון של בעל הבית בגנות בניו!..."

בנותן טעם בצטוט דברי ה"עבודת ישראל", למגיד מקוונץ (אבות ה'-ה'): צריך להזהר שלא לדבר בבית הכנסת שום דבר קל חוץ מן התפלה, כי כשמדבר דברים בטלים בשעת התפלה, דומה למי שמדבר עם המלך, והופך פניו ממנו ואומר: אדוני המלך, איני יכול לדבר עמך עתה, רק אדבר בעניני וחפצי, ומיד אשוב לדבר עמך... ובזה דוחק רגלי השכינה חי!"

זכות הלימוד בעלון זה תהיה לעילוי נשמות: ר' נוריאל חזני בן מרים ויעקב ז"ל, לע"נ מרת מוניה חזני בת כורשיד ז"ל, לע"נ מרת פארי בת מוניה ז"ל, לע"נ ר' עזיזולה בן שרה ז"ל, לע"נ מרת מנסורה בת כשור ז"ל, לע"נ יוסף בן הלה ז"ל, לע"נ אליהו בן אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן ליבה ז"ל, לע"נ ברוך בן כאדה ז"ל, לע"נ סוסן בת ויקטוריה ז"ל, לע"נ טובה בת כורשיד ז"ל, לע"נ מסעוד בן מרהנג ז"ל, לע"נ אלהם בת שהנז ז"ל, לע"נ דוד בן רבקה ז"ל, לע"נ ענת בת אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן מרים ז"ל, לע"נ מרים בת שמה ז"ל, לע"נ אברהם בן סולטנה ז"ל, לע"נ יונה בן אסתר ז"ל, לע"נ לי כהן בת פולין ז"ל, לע"נ משה בן רינה תחיה ז"ל, לע"נ שמואל בן קדינה ז"ל, לע"נ כל נפטרי עם ישראל.